

Povestirea Țigancii*)

Cînd Ion își veni iar în fire, era ziua mare. Voi să se scoale, dar, cînd încercă să se miște, dureri cumplite îl pironiră pe loc și atunci își aduse aminte de ceia ce se întimplase. Tot atunci intră și mama Irina în bordeiu.

Ea era o femeie de vr'o șezeci de ani, naltă, subțire, cu părul alb ca zăpada, iar pe fața ei se vedeau urmele unei strălucite frumuseți. Era mătușa lui Ion. Se născuse roabă în casa Banului Constantin, dar în urmă își căpătase carte de slobozenie dela alt stăpîn. După moartea bărbatului ei, ucis de tîlhari, venise cămărășită în casa Sulgeriului pe care îl ținuse pe brațe cînd era copil mic. Avea trecere mare la boer, căci era deșteaptă știea cum să'l apuce și să-i potolească minia. Era iubită de ceilalți robi pe care nu-i pira niciodată ci, dinpotrivă, acoperea greșelile lor.

Ea primeni legăturile cu burueni, dădu lui Ion să bea o fiertură ce o adusese cu ea, apoi, luînd un scăueș cu trei picioare, veni să s'așeze lingă pat. Tuși de vr'o două ori, apoi începu să vorbească :

— Măi Ionică, zise ea, până acuma te-am crezut un băiat cuminte, dar acuma vîd cu părere de rău că ești un nebun. Să poate să te pui cu boerul și să te apuci să-ți bați femeia tocmai cînd boerul o prins pofta de dinsa? Ai noroc că boerul nostru, cu toată iuțimea firii sale, este bun la inimă! Tată-său, Banul Constantin, Dumnezeu să'l ierte, de i-ar fi făcut un țigan de ai lui una ca asta, ar fi pus să'l bată până la moarte.

Doară trupul robului este al stăpînului, care poate să'l întrebuințeze cum vrea. Care-i femeia din neamul nostru care n'ar fi fericită să intre în ietacul boerului? Ce mijloc mai bun are un rob pentru a-și îndrepta soarta decît ca să prindă stăpînul

*) Fragment din noul roman istoric (veacul al XVIII-lea) ce va apărea în curînd.

poftă de femeia lui? Numai roabele cele urite nu văd ietacul boeriului lor!

Barbatul meu, moșu-to Simion, Dumnezeu să'l ierte, n'a fost cap sec ca tine și de aceia ne pricopsisem atât de bine amindoi.

Cînd ne-am luat, eram frumoasă, și Banul Constantin mă îndrăgise chiar bine. Cucoana Catinca numaidecît pricepuse cum drăznea s'o infrunte, căci moșia și așăzarea cea frumoasă erau mine: în doi ani cît s'o ținut de mine, am adunat o mulțime de strae, de lucruri frumoase, și douăzeci de gălbănași. Și lui Simion îi mergea bine de tot: numai din cînd în cînd îl bătea. Și ce feliu de batae, numai vr'o citeva vergi și trase cu cruțare, căci vătavul știa cum stau trebile, și era om deștept. Cînd nemerea vr'un feliu de bucate mai bine, plouau bacșșurele și hainele boeriului: la sfîrșit se alesese Simion cu șase antere și patru giubele. Ne era mai mare teama acuma ca boeriul să nu prindă poftă de altă roabă, căci țigance frumoase ca la Banul Constantin nu erau aiurea la nici o curte.

Tot cucoana ni-o stricat cuibul la sfîrșit. Intr'o zi boeriul fiind dus la Țirgul Troțușului după niște trebi, cucoana începu să caute un șal care era al ei, dar era întrebuițat de boer ca briu, care el mi-l dăruise cu două zile înainte. O femeie care'l văzuse la mine și care mă pizmuia, s'apucă și spune cucoanei. Cucoana veni singură la bordeiul nostru, găsește șalul în ladă, mă face tîlhăroaică, îmi trage singură vr'o citeva palme, apoi poroncește să mă întindă jos și pune pe un vezeteu să-mi tragă cincizeci de bice. O săptămînă am zăcut pe brînci. Și cînd se întorsese boeriul sara, cucoana, după ce'l batjocurise bine, îi hotărî că, sau mă vinde îndată sau eapleacă la Iași să ceară despărțenie. Bietul Ban era strașnic de necăjit.

Dar dă dumnezeu, și după vr'o citeva zile vine Părintele Nil, egumenul dela mănăstirea Cașinului. Părintele Nil mă cunoștea de mai nainte, și privirile lui îmi dăduse a înțelege că-i plac. Cum o auzit dela cucoană că se caută mușteriu pentru mine și pentru Simion, îndată o zis că-i gata să dea pe noi preț bun, fiindcă-i trebuie un bucatar bun și o gospodină curată. Venise Părintele cu o păreche de telegari de toată frumuseța la un rădan nou. Telegarii au rămas în grajdii și trăsura în șura Banului, care o trimese pe Părinte cu o trăsură a lui la mănăstire, iar Simion și cu mine l'am urmat într'o haraba.

Trei ani am stat la mănăstire, la Părintele Nil, unde am dus viața unei crăese. Părintele era om frumos, blind, vesel și darnic. N'o ridicat macar odată mîna asupra mea. Lui Simion nu cred să-i fi tras zece palme, și numai odată l'o pus jos la scară și o poroncît părintelui chelar să-i tragă vr'o citeva bice,

fiindcă Simion se îmbătase și uitase luleaua în mijlocul unei plăcinte cu carne, tocmai când era ispravnicul din Bacău cu cucoana și cămărașul dela Ocnă la masă. Părintelui îi plăceau femeile frumoase: avea o mulțime de țigance în bordeile depe împrejurul mănăstirii, apoi la dînsul veneau de se spovăduiau mulțime de neveste și chiar de cucoane de pe moșiile megieșite. Dar la urmă tot la mine se întorcea și tot pe mine mă dăruia.

După trei ani, l'o chemat la Țarigrad de l'o făcut vlădică în țara lui care spunea că-i încunjurată de mare. Cu dînsul n'avea cum să mă ia, voia să ni facă carte de slobozenie. Dar cămărașul Ocnei, Doxache Saul, care era prietin mare cu Părintele și mă vedea bine și el, s'o rugat de Sfinția Sa să ne dăruiască lui, făgăduindu-i că ne va da carte de iertare după trei ani. Părintele o primit, dar cînd s'o despărțit de mine plîngea cu hohote. Pe lingă cei douăzeci de galbeni strinși dela Banul Constantin mai aveam acuma patruzeci, și pe lingă cele două lăzi cu care venisem la mănăstire, am mai plecat cu alte trei, mari de tot și pline de lucruri.

În casa cămărașului nu vedeai bogăția și bielsugul dela mănăstire: el nu era nici frumos, nici bogat ca Părintele Nil, dar nu ni-o mers rău nici acolo. Cuconu Doxache era iute și mîncatam și eu cite o palmă două dela el pe ici pe colea; pe Simion, la o lună, la șase săptămîni, trebuia să'l pue jos, dar pe urmă îi părea rău, pe mine mă dăruia cite cu ceva și pe Simion îl cinstea cu vin sau cu rachiu sau îi dădea cite o haină. După doi ani o găsit o cucoană văduvă, cu stare, pe care o luat-o de soție, și nouă ni-o dat, la amîndoi, carte de slobozenie. Aveam acuma peste optzeci de galbanași, și lucruri de umplut un hambar. Am cumparat o casă la Negoești și am deschis acolo o crîșmă. Zece ani am petrecut acolo cu liniște și cu folos; ajungeam poate boeri de nu dădea nenorocirea peste noi să ne calce-tălharii, să omoare pe Simion și să ne ia tot ce aveam în casă.

Irina oftă și tăcî cîntva, apoi începu iar:

— Dacă Simion ar fi fost un nebun ca tine, nici nu capatam carte de iertare, nici nu stringeam bani; rămîneam robi și calici pe viață. Dar Simion era un om cu scaun la cap și își dăduse samă că nu pierde nimica prin trecerea mea prin ietacul stăpînilor, căci parte de mine tot avea. Iar eu, fiind scutită de muncile cele grele, bine ținută de boieri, bine îmbrăcată, avea parte de nevastă mai aleasă decît o roabă de rînd, cu mîinile și tălpile moi, ca o cucoană. Ah ce vremi bune pentru noi amîndoi au fost cei trei ani petrecuți la mănăstire! Îmi vine să plîng de dor, cînd gîndesc la ele.

Și bătrîna, tăcînd, rămase nemișcată pe scăueș, cufundată în amintirile trecutului ei.

Ion atunci întoarse capul spre dînsa și întrebă:

— Cînd vine Catrina? Mi-o luat-o oare pentru totdeauna?

— Dar prost mai ești! răspunse bătrîna. Care-i boerul că-

ruia să-i placă vreme îndelungată aceiaș țigancă? Ș'apoi ți-ai și ales bine pe boeriul nostru? Nu știi cit îi de schimbător? Peste o săptămână, două, trei, peste o lună, mult două, are să se întorcă Catrina la tine, mai grasă, mai frumoasă, bine îmbrăcată, de ți-a fi mai mare drag să te iubești cu ea. Și cu dînsa or veni poate și cițiva gălbănași.

— Cum, zise Ion cu desnădăjduire, au să treacă zile fără ca s'o văd?

— Apoi dacă te-ai apucat de nebunii, a cui îi vina? zise Irina, azi dimineață boeriul m'o chemat și mi-o hotărit că Catrina are să șadă de acuma înainte în odae la mine. Apoi mi-o porocit s'o ieu în brașovanca cea mică, cu caii cei de dirvală și s'o duc la tirg ca să-i cumpăr de toate, să fie îmbrăcată ca o giupțineasă, dindu-mi și patru galbeni pentru cumpărături.

Văzind desnădăjduirea care se oglindea pe fața lui Ion, bătrina care era bună la inimă, adăogi:

— Măi Ionică, fii cuminte și răbdător, și toate s'or întoarce înspre bine. Eu n'am văzut pe boeriul nostru ținindu-se de o femeie, roabă sau cucoană, mai mult de două săptămîni. Și acum, zise ea sculindu-se, trebuie să mă duc să mă pregătesc de plecare la tirg. Tarsița și cu Frăsina pitariului li-or schimba legăturile până la întoarcerea mea.

Ea se duse și Ion rămase singur; cărnurile lui sfășiate de vergi îl dureau rău, dar nu ca înțepăturile cumplite care-i rupeau inima.

Radu Rosetti